

28. STROEBE, W.; DIEHL, M. Why groups are less effective than their members: on productivity losses in idea-generating groups. În Stroebe W., Hewstone M., (Eds.) *European review of social psychology*. 1994, volumul 5, Chichester, United Kingdom: Wiley, pp. 271-303.
29. TARASOV, A. Neurodescoperirile schimbă pedagogia. În jurnalul: *Sănătatea copiilor*. 2008, vol. 3, pp. 34-36.
30. ZAITSEVA, V. Fiziologia pedagogică. În jurnalul: *Sănătatea copiilor*. 2007, 5, pp. 8-92.
31. https://ro.wikipedia.org/wiki/Lev_V%C3%A9gotski – vizitat pe 15 aprilie, 2020.
32. <http://www.isjmm.ro/download/lioara/2015-2016/interdisciplinaritate.pdf> - vizitat pe 14 aprilie, 30 aprilie 2020.
- ***
33. БАЛЯЙКИНА В. М., МАСКАЕВА Т. А., ЛАБУТИНА М. В., ЧЕГОДАЕВА Н. Д. Межпредметные связи как принцип интеграции обучения // Современные проблемы науки и образования. – 2019. – № 6.; URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=29320> (дата обращения: 26. 04. 2020).
34. ГУРЬБЕВ, А. И. *Межпредметные связи в системе современного образования*. Барнаул : Изд-во Алт. гос. ун-та, 2002.
35. ДОЛГОВА, Л.А. Межпредметные связи как средство мотивации учебно-воспитательного процесса. În: *Иностранные языки в школе*. 1988, № 6, с.8-11
36. <https://studfile.net/preview/379620/>

DEZVOLTAREA HOLISTICĂ A COPIILOR DE VÂRSTĂ TIMPURIE

*Carabet Natalia, dr., conf. univ.
UPS „Ion Creangă” din Chişinău*

CZU: 373.2.013

Abstract

The article addresses the problem of the global development of early age children in the kindergarden, the structural elements of the process, the role of educators but also of the partnership with the family in ensuring it.

Key-words: child, early, development, global, new education.

Actualitate: Actualul Curriculumul pentru Educație Timpurie, conceput în concordanță cu Cadrul de Referință al Curriculumului Național, alături de CRET și SÎDC, a fost elaborat pe baza noilor perspective de restructurare curriculară centrată pe copil, pe abordarea holistică, globală a dezvoltării acestuia în procesul educațional ș.a.

Conform DEX, dezvoltarea este: *un process de trecere prin diferite faze spre o treaptă superioară, Evoluție, transformare.*

Definind conceptul de – global, DEX menționează, că global semnifică: care ia în considerație toate elementele unui ansamblu, care rezultă prin însumarea tuturor elementelor de același fel.

La nivelul educației timpurii ne interesează foarte mult unele aspecte, conturate de documentele de politici educaționale la nivelul educației timpurii, și anume CRET; CET; SÎDC 2019 [1, 2, 3] cu privire la asigurarea dezvoltării globale a copiilor de vârstă timpurie. Cadrele didactice și managerial sunt interesate de asigurarea calității acestui proces, pentru că anume dezvoltarea globală a copilului și este misiunea IET. Menționăm că succesul educației globale a copiilor de vârstă timpurie are rezultate de perspectivă [1, 2], în timp, prin formarea valorilor, ca de exemplu-

- *Echilibrul personal*
- *Respectul de sine*
- *Atașament față de ceilalți*

- *Prosperitate economic*
- *Consiliere de carieră*
- *Libertatea*
- *Libertatea deciziei*
- *Conștiința sanitară*
- *Creativitatea*
- *Echilibrul ecologic*
- ...

Pe lângă valori, dezvoltarea globală a copilului se axează (după cum menționează și documentele de politici educaționale, și anume CRET; CET; SÎDC 2019 [1, 2, 3]) pe procesul de formare – dezvoltare a competențelor, ca de exemplu – gândire critică, cooperare, decizie, afirmare de sine, toleranță, planificare etc.

Dezvoltarea globală a copilului face referire (după cum menționează G. Văideanu, în lucrarea Educația la frontieră dintre milenii) la educație ecologică și de mediu, pentru schimbare și dezvoltare, pentru tehnologie și progres, pentru pace și cooperare, pentru mass-media, pentru democrație, pentru educația sanitară, educația pentru familie, economică, intercultural, educația demografică etc.

<i>ECOLOGICĂ</i>	<i>PENTRU FAMILIE</i>	<i>PENTRU SCHIMBARE</i>	<i>INTERCULTURALĂ</i>
<i>PENTRU MEDIU</i>	<i>PENTRU SOCIETATE</i>	<i>PENTRU DEZVOLTARE</i>	<i>DEMOGRAFICĂ</i>
<i>ECONOMICĂ</i>	DEZVOLTARE GLOBALĂ HOLISTICĂ		<i>FIZICĂ</i>
<i>ANTREPRENORIALĂ</i>			<i>SANITARĂ</i>
<i>INTELECTUALĂ</i>	<i>PERSOALĂ</i>	<i>PENTRU TEHNOLOGIE</i>	<i>PENTRU COOPERARE</i>
<i>MORALĂ</i>	<i>PENTRU ARTE</i>	<i>DIGITALĂ</i>	<i>PENTRU SĂNĂTATE</i>
<i>PRIN MUNCĂ</i>		<i>MEDIA</i>	

Figura 1. Elementele dezvoltării globale a copiilor

La vârsta timpurie, pentru mulți părinți, prioritare sunt obiectivele educației pentru sănătate și educației fizice [1], acestea fiind specificate de noi în figurile de mai jos. Este înțeles faptul că fiind la prima experiență de socializare în afara mediului familial, în IET, părinții de îngrijoresc de sănătatea și starea de bine fizică a copiilor.

EDUCAȚIA FIZICĂ			
Mișcări de bază		Calitățile fizice	
De bază	Specifice	Viteza	Îndemânarea
Mers, alergare	Mers pe vârfuri	Echilibrul	Forța
Târâre, cățărare	Alergare zig-zag	Rezistența	
Prindere, aruncare	Sărituri pe un picior		

Figura 2. Componentele educației fizice a copiilor [1]

EDUCAȚIA PRINTRU SĂNĂTATE a copiilor de vârstă timpurie este percepută prin elementele-cheie, ce au în vedere [3]

- *Deprinderile igienice*
- *Deprinderile de autoservire*
- *Igiena alimentației*
- *Deprinderi culturale la masă*
- *Procedurile de călire*
- *Deprinderi de igienă a încăperilor, vestimentației etc.*
- *Automatismul deprinderilor igienice.*

De fapt, orice deprindere în sensul sănătății se consideră formată, dacă ajungem la automatism [1], în acest sens fiind foarte important parteneriatul cu familia, dorința IET și a familiei de a forma – dezvolta – continua aceleași deprinderi sau același mod de realizare a lor.

Nu mai puțin important, dar, credem, încă puțin cunoscută și implementată este partea ce vizează educația economică și antreprenorială a copiilor mici [4], cu toate că suntem convinși că aceste obiective trebuie să vină la copil prin adulți – părinți și cadre didactice pregătite. Deci, EDUCAȚIE ECONOMICĂ. Ce ține de realizarea educației economice, se propune de luat în considerație un algoritm:

- *Formarea / achiziționarea cunoștințelor economice/ antreprenoriale*
- *Educația atitudinii economice*
- *Gândire economică*
- *Comportament economic*
- *Conștiința economică*
- *Activitatea economică*
- *Cultura economică.*

Este foarte complicat să realizezi educația economică a copiilor, atunci când multe familii moderne se confruntă cu dificultăți de ordin economic și material [4], când în familie nu se discută cu copiii în vederea elementelor economice – venit, preț, cheltuieli, dorințe, posibilități, etc., când multe familii pun accent pe valoarea banului, neglijând valorile materiale ce țin de binefacere, caritate etc. Totuși, considerăm aceste conținuturi importante într-o societate orientată spre dezvoltarea bussinesului mic și mijlociu, de familie.

EDUCAȚIA MEDIA poate fi realizată prin pași importanți, care ar trebui să fie luați în calcul atât de părinți, cât și de copii. Educația media demarează cu o *alfabetizare elementară*

media, formarea unui sistem elementar de cunoștințe despre știri, noutăți, dezvoltarea gândirii critice, formarea competențelor de orientare în lumea media și de a separa noutățile adevărate de cele false, prin identificarea liderilor de opinie sau a mecanismelor de identificare a știrilor false, formarea culturii media. Pentru a realiza educația media, azi avem de luat în calcul factorii ce fac acest proces mai dificil ca altădată – este vorba de diversele surse de informare, autorizate sau nu, de stat sau particulare, opinii sau liderii de opinii ce se promovează în spațiul virtual, capacitatea sau incapacitatea de a verifica informațiile, intențiile de manipulare prin informațiile lansate, experiențe greu de trecut și pentru adulți etc.

EDUCAȚIA MORALĂ se bazează pe unele concepte cheie ce au în vedere etica, morala și caracterul axiologic general al educației. Dacă **etica** este una din principalele ramuri ale filosofiei, și se ocupă cu cercetarea problemelor de ordin moral, încercând să livreze răspunsuri la întrebări precum: ce este binele/răul?, atunci **morala** e o percepție a comportamentului, care diferențiază intențiile, deciziile și acțiunile între cele bune (sau corecte) și rele (sau greșite). Deci etica ca o categorie filosofică pune accent pe cunoașterea normelor morale [4], pe când morala deja se axează pe comportamentul moral. Rolul educatorului în IET este de a face posibilul ca copilul să cunoască normele morale de conduită, ca acestea să fie acceptate și continuate de părinți.

Problemele lumii modern, în plan ecologic, necesită și multiple competențe de înțelegere a problemelor mediului, intervenție delicată în scopul păstrării resurselor naturale. Obiectivele educației ecologice și de mediu rămân a fi importante la nivel de IET, dar vizează și orice familie, școală, liceu.

Algoritm de realizare a EDUCAȚIEI ECOLOGICE – formarea – dezvoltarea:

- Cunoștințelor ecologice.
- Atitudinii ecologice.
- Cultivarea dragostei față de Pământ, dorinței de a ocroti, proteja natura.
- Dezvoltarea aptitudinilor de a cerceta, explora și investiga mediul.
- Comportament – conduită ecologică.
- Cultura muncii.
- Cultura ecologică a copiilor.

Conceptul muncii, a muncii decente, se bazează pe înțelegerea faptului că munca este o sursă de demnitate și bunăstare personală, stabilitate a familiei, pace în comunitate. Or, educarea copiilor, în calitate de viitori cetățeni, pentru muncă, reprezintă strategia majoră de oferire a șanselor pentru o viață decentă. Deci, EDUCAȚIA PRIN MUNCĂ a copiilor de vârstă timpurie se va axa pe obiective și conținuturi [1] despre – *munca adulților, profesiile părinților și a adulților din comunitate, meseriile și îndeletnicirile populare, munca în natură, dar și meserii, și profesii pe cale de dispariție, profesii moderne, riscurile și rolurile sociale ale profesiilor, munca casnică, remunerarea muncii etc.* În IET cadrele didactice contribuie la realizarea educației prin muncă a copiilor, printr-un șir de posibilități de organizare a muncii cu copiii [1] – pe teren, în grădină (după posibilități), în ungherașul viu, prin sarcini de muncă colectivă, de serviciu etc. Considerăm că aportul și atitudinea părinților este decisivă în acest sens.

Ținând cont că Republica Moldova este populată de mai multe naționalități, EDUCAȚIA PENTRU PACE ȘI COOPERARE este actuală la toate nivelele de educație (Figura 3).

EDUCAȚIA PENTRU PACE ȘI COOPERARE					
Cunoștințe					
concept – educație pentru pace	drepturi	dezarmare	viitor	societate	pacifist
Aptitudini					
echitate	cooperare	diversitate	comunicare	fidelitate	ascultare
Comportamente					
responsabilitate	solidaritate	Încredere	toleranță	generozitate	respect

Figura 3. Elementele educației pentru pace

Noi putem descrie componentele tuturor elementelor dezvoltării globale a copiilor de vârstă timpurie, dar ne vom axa pe strategiile de realizare a acestora, strategii eficiente și specifice vârstei timpurii și condițiilor IET. **Jocul** este și rămâne metoda de bază prin care pot fi realizate multe din obiectivele preconizate [1, 2, 3]. Este important de planificat conținutul jocului, de pregătit și familiarizat copiii cu scopul, conținutul, regulile de joc, pentru a asigura implicarea activă și conștientă a lor. La fel este important să diversificăm conținutul jocului, pentru a putea propune copiilor conținuturi și, cel mai important, acțiuni noi, originale. La fel, cadrele didactice trebuie să cunoască tipologia jocurilor, pentru a le propune copiilor, prin adaptarea acestora la vârsta copiilor, tema zilei, sarcina didactică, experiențele anterioare ale copiilor etc. În timpul activităților propuse copiilor trebuie creată o atmosferă de lucru care să stimuleze disponibilitățile spre acțiune, într-un cadru psihopedagogic afectiv pozitiv. Aceasta poate fi realizată prin antrenarea copiilor în activități de învățare prin cercetare, prin cooperare, joc și amuzament [5].

Concluzii: Principala misiune a cadrelor didactice din IET este de a păstra unicitatea și valoarea intrinsecă a vârstei preșcolare ca o etapă importantă în dezvoltarea globală. De asemenea, crearea unui mediu social favorabil pentru îngrijirea și educarea copiilor, relația lor armonioasă cu oamenii și lumea, în general, formarea stimei de sine și încrederii în sine, sentimentul de echipă și sentimentul de siguranță.

BIBLIOGRAFIE

1. GUȚU, V. (coord). *Curriculum pentru educație timpurie*. Chișinău: Ed. Lyceum, 2019.
2. GUȚU, V. (coord.). *Cadrul de referință pentru educația timpurie*. Chișinău: Ed. Lyceum, 2019.
3. GUȚU, V. (coord). *Standarde de învățare și dezvoltare a copilului*. Chișinău: Ed. Lyceum, 2019.
4. https://www.semia.md/ro/info/home_and_familya.
5. www.didactic.ro Metode interactive de grup folosite în învățământul preșcolar.
6. ru.scribd.com > doc Metode Specifice Invatamantului Prescolar.